

Závislosti a premeny

Alexandra Malarčíková

Bakalárska práca
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta multimediálních komunikací

Ateliér Design obuvi

akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Alexandra Malarčíková**
Osobní číslo: **K11019**
Studijní program: **B8206 Výtvarná umění**
Studijní obor: **Multimedia a design – Design obuvi**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Závislosti – premeny.**

Zásady pro vypracování:

Navrhněte výtvarné řešení kolekce obuvi vycházející z problematiky závislosti jedince a jeho rozkladu osobnosti. Identifikujte danou problematiku a pokuste se nalézt vlastní přístup a pochopení tématu. Předložte kolekci 5 párů, ve kterých se pokusíte vyjádřit vliv závislosti na rozklad osobnosti. Řešení dokumentujte kresebnými a grafickými návrhy v rozsahu min. 10 stran, písemnou zprávou o rozsahu min. 20 normostran + obrazové přílohy, doložte stříhové řešení i technický popis.

Předložte vytištěný poster 100x70 cm, CD-ROM s bakalářskou prací, posterem, prezentací a obrazovou přílohou dokumentující vaše řešení v minimálním počtu 10 kusů.

Na samostatném nosiči CD-ROM odevzdejte v minimálním počtu 10 kusů obrazovou dokumentaci praktické části závěrečné práce pro využití v publikacích FMK.

Formát pro bitmapové podklady: JPEG, barevný prostor RGB, rozlišení 300 dpi, 250 mm delší strana. Formáty pro vektory: AI, EPS, PDF. Loga a texty v křivkách. V samostatném textovém souboru uveďte jméno a příjmení, login do Portálu UTB, obor (ateliér), typ práce, přesný název práce v češtině a angličtině, rok obhajoby, osobní mail, osobní web, telefon. Přiložte svou osobní fotografii v tiskovém rozlišení.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

PRAŠKO, Ján. Poruchy osobnosti. Prvé vydanie. Praha: Portál, 2003. 360 s. ISBN 80-7178-737-X.

JONAS, Sylvia. Móda v proměnách času. Prvé vydanie. Dobřeovice: Rebo Production CZ, 2008. 296 s. ISBN 978-80-7234-857-2.

PRAŠKO, Ján. Stop traumatickým vzpomínkám: jak zvládnout posttraumatickou stresovou poruchu. Prvé vydanie. Praha: Portál, 2003. 184 s. ISBN 80-7178-811-2.

NEŠPOR, Karel. Návykové chování a závislost: současné poznatky a perspektivy léčby. Druhé vydanie. Praha: Portál, 2003. 152 s. ISBN 80-7178-831-7.

DEMPSEYOVÁ, Amy. Umělecké styly, školy a hnutí. Druhé vydanie. Praha: Slovart, 2005. 304 s. ISBN: 80-7209-731-8.

Vedoucí bakalářské práce: **MgA. Jana Buch**
Ateliér Design obuvi

Datum zadání bakalářské práce: **30. října 2013**

Termín odevzdání bakalářské práce: **16. května 2014**

Ve Zlíně dne 21. ledna 2014

doc. MgA. Jana Janíková, ArtD.
děkanka

MgA. Jana Buch
vedoucí ateliéru

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské/diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská/diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou/diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou/diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do její skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské/diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské/diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Ve Zlíně 7. 5. 2014

ALEXANDRA MALARCÍKOVÁ
Jméno, příjmení, podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydávalečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k vyuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše, přitom se přihlížet k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

V téme „Závislosti – premeny“ sa v teoretickej časti zaoberám problematikou závislého jedinca, poruchami osobnosti a príčinami vzniku závislosti. Pohľadom okolia na závislého jedinca a rôznymi fázami, ktorými si musí prejsť. Inšpirujem sa umelcami, ktorý spracovali podobnú tematiku.

V praktickej časti vychádzam zo skúmania, ktoré som nadobudla v prvej časti tejto práce. Zameriavam sa na deštrukciu a deformáciu materiálu rôznymi látkami, ktoré aplikujem aj na obuvi.

Kľúčová slova: premena, deformácia, samodeštrukcia, štruktúra, poruchy osobnosti

ABSTRACT

The theme "Addiction - transformation" in the theoretical part deals with the problems addicts, personality disorders and reasons for the addiction. By looking at the temperature dependent individuals and the various phases that you must pass. He was inspired by artists who treated a similar theme.

In the practical part of a consideration of which I acquired in the first part of this work. Also focuses on the destruction and deformation of materials by various substances.

Keywords: transformation, deformation, self-destruct sequence, structure, personality disorders

Motto:

„Nezaujíma ma čo si o mne myslia a hovoria druhí.

Som kto som, a robím to čo robím.

Nečakám od nikoho nič, ale akceptujem všetko.

A to robí môj život omnoho jednoduchší.“

Anthony Hopkins

POĎAKOVANIE

Chcela by som poďakovať vedeniu mojej bakalárskej práce, MgA. Janě Buch za všetky konzultácie v priebehu tvorby tejto práce, ale tiež počas štúdia, za cenné rady a usmernenia, ktoré ma posúvali ďalej. Taktiež doc. akad. soch. Janu Zamazalovi a MgA. Veronike Jakóbkovej za technickú pomoc v priebehu tvorby.

Tiež chcem poďakovať ochotným kamarátom, ktorý mi pomohli svojimi názormi, nápadmi a vedomosťami pri realizácii.

Ďalej by som chcela poďakovať všetkým spolubývajúcim za psychickú podporu, za pomoc pri hľadaní nových možností pri realizácii a nových nápadov. Ich iný pohľad na posunul do iných sfér. Hlavne boli mojou veľkou oporou, pri zvládnutí stresových situácií.

Ďakujem svojej rodine, ktorá ma podporovala a pomáhala mi. Predovšetkým starému otcovi, ktorý mi svojimi názormi a múdrymi radami pomáhal vnímať veci z nadhľadom a úsmevom.

Prehlasujem, že odovzdaná verzia bakalárskej práce a verzia elektronicky nahratá do IS/STAG sú totožné.

V Zlíne 13.mája.2014

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČASŤ	11
1 ZÁVISLOSŤ	12
1.1 HISTÓRIA	12
1.2 VÝVOJ.....	13
1.3 SPOLOČNOSŤ	14
1.3.1 “Iná rodina“	15
1.4 ZMENY	17
1.4.1 Duševné poruchy.....	17
1.4.2 Telesné zmeny.....	18
1.4.3 Premena.....	18
2 INÝ POHĽAD	20
2.1 JENNY ACKERMAN “TRAPPED“	20
2.2 ROMAN SAKOVICH “HALF“	21
2.3 BENJAMIN JOHN HALL	21
2.3.1 “Birth, life, death & resurrection“	22
2.4 “TRANSPOTTING“	23
2.5 “REQUIEM FOR DREAM“	24
2.6 “CONFESSION OF A SHOPAHOLIC“	26
3 FÁZY	27
3.1 EXPERIMENT	27
3.2 SLASŤ / ROZPTÝLENIE	27
3.3 AGÓNIA.....	28
3.4 SMRŤ.....	28
3.5 OČISTA.....	28
3.6 ZNOVUZRODENIE	29
II PRAKTICKÁ ČASŤ	30
4 POJATIE INŠPIRÁCIE	31
4.1 MATERIÁL.....	31
4.1.1 Deformácie.....	32
4.2 NAVRHOVANIE.....	33
4.2.1 Kopyto.....	36
4.3 MODELÝ.....	37
4.3.1 Experiment	37
4.3.2 Rozptýlenie	37
4.3.3 Agónia	38
4.3.4 Smrť	38
4.3.5 Očista.....	38
4.3.6 Znovuzrodenie.....	39
4.4 ODEV	39
ZÁVER	41

ZOZNAM POUŽITEJ LITERTÚRY.....	42
ZOZNAM OBRÁZKOV	44
ZOZNAM PRÍLOH:	46

ÚVOD

Dôvod prečo som si vybrala tému „Závislosti a premeny“ je, že ja sama som sa vo svojom blízkom okolí stretla s týmto problémom. Závislosť tohto jedinca ovplyvnila nie len jeho život, ale aj život rodiny, priateľov a okolia. Priebeh bol nepredvídateľný a koniec šokujúci.

Premýšľam nad tým, či aj ja sama som na niečom závislá a do akej miery ma moje závislosti ovplyvňujú. Pod pojmom závislosť teda rozumiem niečo bežne sa vyskytujúce, avšak záleží na druhu závislosti a predispozícii jedinca ako sa s negatívnymi vplyvmi dokáže vyrovnáť. Sú rôzne závislosti a takmer každý z nás má nejakú z nich. Často sa stretávame zo závislosťou na drogách, alkohole, liekoch, cigaretách, jedle ako takom alebo konzumácii najrôznejších predmetov či vecí, ktoré podľa výpovedí spôsobujú potešenie a pocit vyrovnanosti. Avšak čím viac sa objavujú nelátkové závislosti, ako závislosť na práci, internete, plastických operáciách, nakupovaní, počítačových hrách, či automatoch, sexe a rôznych sexuálnych úchyľkách, závislosti na diétach, soláriách, ale tiež rôznych sektách alebo extrémistických hnutiach.

Cieľom teoretickej časti teda je zaoberať sa primárne problematikou duševných chorôb jedinca, vznikmi závislostí, deformáciami duševnými, ale aj telesnými. Snažím sa pochopiť psychické a duševné rozpoloženie jedinca a reakcie okolia na jeho osobu. Inšpirujem sa autormi, ktorí spracovali podobnú tematiku a filmami, ktoré boli natočené na námety závislých ľudí a ich príbehov. Často hľadám príklady u drogovovo závislých, pretože zmeny, ktoré nastávajú v ich prípade sú rozsiahle.

V praktickej časti bakalárskej práce sa budem venovať transformácii deformácie porúch osobnosti pri závislosti, do výsledných modelov obuvi.

I. TEORETICKÁ ČASŤ

1 ZÁVISLOSŤ

„Chcel som to len skúsiť. Raz. Dnes potrebujem svoju dávku denne. Chcel som s tým prestať, ale neviem ako. Neviem, kam mám ísť.“ (Anonymný drogový závislý jedinec.)

Pri zvolení témy „Závislosť“ som sa zamýšľala nad tým, čo vlastne pre mňa pojem závislosť znamená. Som aj ja na niečom závislá?

Každý sa na to pozerá zo svojho uhla pohľadu. Jedným to môže prísť ako uvoľnenie a zábava, pre iných je to neprijateľná téma, niečo pohoršujúce. Je to pojem, ktorý zaznamenalo mnoho doktorov do svojich študijných vydaní. Naliehavá túžba a neopísateľná potreba látky alebo služby, ktorú potrebuje jedinec pre svoje prežitie. Okolie nás upozorňuje na drogy a alkohol, ktoré sú nevhodné pre jedinca, ale neakceptovateľné pre spoločnosť. Čo však ostatné závislosti, ktoré nevnímame okolo seba, ale stretávame sa s nimi každý deň? Naša existencia je na nich závislá.

Prieskumom som došla k zisteniu, že každý s nás je na niečom závislý, takým tým domácym spôsobom. Ak by som ako príklad mala uviesť samú seba, môžem povedať, že som závislá na internete. Každý deň kontrolujem emailovú adresu, či mi náhodou neprišla dôležitá správa zo školy. Portál, pretože čakám na zapísanie známok, či vypísanie skúšok. Facebook, na ktorom komunikujem so spolužiakmi. Skype-om telefonujem s rodinou, ktorá je na kilometre ďaleko. Google, kde nájdem takmer všetky informácie, ktoré ma v danej chvíli zaujímajú. Som závislá na svojich rodičoch, ktorí financujú moje štúdium. Som závislá na priateľoch, s ktorými sa uvoľním a odreagujem. Na navarenom jedle, ktorého vôňu a skvelú chuť cítim v ústach a hneď ma dokáže upokojiť.

Sme závislí na veciach, predmetoch, službách, či ľuďoch, ktorí sa stali našou súčasťou a náš život si bez nich nevieme predstaviť. V mojom prípade to ale nie sú látky, alebo služby, ktoré by mi spôsobili zdravotné, alebo spoločenské problémy.

1.1 História

Už v dávnej minulosti sa môžeme stretnúť so psychotropnými látkami, ktoré boli súčasťou tradícií rôznych kultúr a náboženských obradov. Tieto látky boli však vždy podávané pod dohľadom rôznych kňazov, šamanov, či rôznych ďalších osôb, ktoré mali s podávaním týchto látok bohaté skúsenosti. Vedeli ako droga zmení ich vnímanie, telesné funkcie a myslenie. Pojem „závislosť“ však bol v starších kultúrach úplne neznámy.

Problém závislostí a drogově závislých začal až z vlnou vzrastajícího farmaceutického a chemického priemyslu. Stali sa predmetom záujmu na čiernom trhu a ich dopyt stále vzrastá. V niektorých krajinách sa drogy stali spoločensky tolerovanými. U nás je to napríklad alkohol a cigarety, v islamských krajinách je alkohol zakázaný, v iných je zase tolerovaná marihuana, hašiš či ópium.

1.2 Vývoj

Niektorí jedinci sú viac náchylnejší stať sa závislým ako iní. Závisí to na mnohých aspektoch, avšak ten istý faktor u jedného jedinca môže spôsobiť závislosť a u iného nie. Preto si kladiem otázku, prečo je to tak? Odpoveď znie, že každý mozog pracuje inak. To ako pracuje a čo sa v ňom deje, sa snaží vo svojich štúdiách spracovať mnoho vedcov. Už od vývoja dieťaťa počas tehotenstva sa mozog vyvíja a formuje odlišným spôsobom.

„Je to veľmi zložitý proces a v rôznych obdobiach vývoja dieťaťa ho ovplyvňujú nielen rôzne regulačné i genetické mechanizmy, ale aj rôzne látky. Odborníci v súvislosti s vývojom mozgu používajú termín plasticita – znamená to, že mozog sa počas celého života neustále mení, tvoria sa nové nervové spojenia.“¹

Mozog je neuveriteľne tvárny. Preto sa dokážeme naučiť mnoho nových vecí, byť ovplyvňovaní a meniť svoj pohľad na svet a zvyky. Ďalšiu otázku, ktorú som si položila, bolo do akej miery ovplyvňujú gény náš vývoj, a do akej miery výchova? Každý z nich má určite svoj podiel. Opäť je to individuálne. Mnoho jedincov, ktorí boli vystavení vysokému riziku závislosti, jej nepodľahli a sú z nich ľudia, ktorí žijú život bez závislosti, naopak tí, ktorí mali mnoho výhod, podľahli a stali sa z nich bezmocné obeť.

Gény, výchova, rodina, prostredie, financie, spoločnosť a ľudia, s ktorými sa stretáva jediniec, silne ovplyvňujú jeho vývoj. Preto odpoveďou je, že tak ako sme každý odlišný, tak je rozdielny aj náš vývoj a taktiež náchylnosť na závislosť.

Anglické príslovie hovorí: „Zvyky sú najprv ako pavučiny a nakoniec ako okovy.“ Pri definícii závislosti by som mohla začať tým, že každý z nás má zvyky a návyky. Niektoré sú dobré a niektoré zlé. Dobré zvyky nám pomáhajú pri každodennom živote, avšak zlé môžu prerásť až do závislostí. Mozog nám zaznamenáva informácie a zdroje o príjem-

¹www.primar.sk [online]. 25.05.2013 [cit. 2014-05-05]. Vojteková Miriam, *Čo prospieva mozgu dieťaťa*, Dostupný z WWW: <http://primar.sme.sk/c/6811493/co-prospieva-mozgu-dietata.html>

ných prežitkoch. Keď funguje dobre, môžeme sa sami rozhodnúť, čo je správne a kedy je správny čas na pravidelné potreby. U závislého je to však jediná potreba, zaistiť si svoju závislosť.

„Závislost je jinými slovy určitou podobou učení se. Jedná se však o učení se špatným postupům nebo návykům, které spíše ničí než napomáhají dobrému stavu a blokují normální touhy a zvyky, jako je jídlo nebo trávení času s blízkými lidmi.“²

Medzi základné charakteristiky závislostí patrí niekoľko znakov: silná túžba alebo pocit užívať látku alebo službu, ťažkosti zo sebaovládania, somatický stav odvykania po vysadení látky, rast tolerancie, zanedbávanie iných záujmov a potešení, trávenie väčšiny času obstarávaním látky alebo financií na ňu, pokračovanie v užívaní, aj keď sú jasné škodlivé následky. Ak sa snažíme vyhýbať sa realite a útočisko hľadáme v nevhodných aktivitách alebo potrebách, je to len krok ku závislosti. *„What inspires me is whatever helps me to get away from mental pollution“³*

1.3 Spoločnosť

V súčasnosti je obrovský tlak na výkon jedinca, nároky sú také veľké, že sa snaží vyrovnáť sa s ním prostredníctvom povzbudzujúcich látok, myslia si, že je to len neškodná pomoc. Spoločnosť je veľmi dôležitá v našom živote. Podľa toho, v akej sa nachádzame, ovplyvňuje našu osobnosť, vývoj, kultúru či náboženstvo. Téma spoločnosť je teraz často riešená a spracovalo je mnoho autorov.

Mňa zaujal článok, ktorý je o ruskej fotografke, ktorá vytvorila sériu snímok, zachytávajúcich rodinu drogovu závislých. Ako dopadne dieťa z tejto domácnosti? Ovplyvní ho do takej miery, že s drogami nebude chcieť mať nič spoločné, alebo do toho spadne, tak ako jeho rodičia? Na túto otázku je ťažké odpovedať, môžem však súdiť, že dieťa bude odobrané sociálnym pracovníkom a umiestnené do detského domova alebo náhradnej rodiny.

² Griffinová Viski a spol., *Cesta ke svobodě*, Vyd. 1.Praha:Advent-Orion, 2011, str. 24. ISBN 978-80-7172-916-7

³ Jones Terry a Rushton Sussie, *Fashion now 2*, Praha: Slovart, 2010, str. 92. ISBN 978-80-7391-252-9

1.3.1 “Iná rodina“

Ruská fotografka Irina Popova vyvolala v spoločnosti búrlivé debaty svojím dielom. Zobrazuje domácnosť narkomanov, vychovávajúcich malé dieťa. Prostredie, v ktorom sa nachádza, je priam katastrofálne a absolútne neprijateľné pre výchovu a zdravý vývoj dieťaťa. Otázkou je, čo robí dieťa samé, kým sú rodičia, „v rauši“? Odpoveď si snáď môžeme každý domyslieť. Je však vysoko pravdepodobné, že život tohto dieťaťa je ohrozený a skončí fatálne, ak nikto nezasiahne.

Obrázok č. 1: Kým mama spí

Zdroj: <http://deed.sk/upload/images/drug-addiction-photography-another-family-irina-popova-6.jpg>

Článok načrtáva aj obrovskú dilemu: „*je fotograf len nestranný pozorovateľ reality, alebo by mal zasiahnuť do osudu rodiny*“⁴.

⁴ www.deed.sk [online]. 29.03.2014 [cit. 2014-05-04]. Lukáčová Dušana, *Silné fotografie zachytávajú život malého dieťaťa s rodičmi narkomanmi* Dostupný z WWW: <http://www.deed.sk/clanok/silne-fotografie-zachytavaju-zivot-maleho-dievcatka-s-rodicmi-narkomanmi/280/>

Fotografka však chce poukázat aj na lásku, ktorú majú rodičia k svojmu potomkovi. Nevedomujú si, že život ich dieťaťa je ohrozený a príde im skôr zábavné, ako ich fotografka zachytila. Väčšine z nás však tieto fotografie prídu až priam desivé. Reakcie ľudí pri zhliadnutí fotografií boli bez akejkoľvek spätnej väzby.

„They had a good laugh about themselves on the pictures and couldn't even believe that someone would accuse them of anything wrong. The viewers also didn't react at all.“⁵

Obrázok č. 2: Snaha prejavenie lásky

Zdroj : <http://deed.sk/upload/images/drug-addiction-photography-another-family-irina-popova-13.jpg>

Spoločnosť sa k vývoju tohto ohrozeného dieťaťa stavia negatívne. Nesnaží sa pomáhať, ale stojí len so založenými rukami. Je vysoko pravdepodobné, že dieťa sa dostane do podobných ťažkostí zo závislosťou, ako jeho rodičia.

⁵www.lensculture.com [online]. 15.7.2012 [cit. 2014-05-04]. Popova Irina, *Another family* Dostupný z WWW: https://www.lensculture.com/ipopova?modal=true&modal_type=project&modal_project_id=8

1.4 Zmeny

Človek, ktorý je závislý, sa v priebehu svojej závislosti zmení. Nie len po fyzickej stránke, ale hlavne po duševnej. Infekcie, choroby, drogy – jedy, ktoré spôsobujú látkové závislosti, zmenia celkový vzhl'ad jedinca. Pokrivené vnímanie sveta je celkom odlišné od vnímania „nezávislého“ jedinca. Táto téma je veľmi rozsiahla, preto sa ňou zaoberám len okrajovo a vyzdvihujem len informácie, ktoré sa mi zdali najdôležitejšie. V tejto kapitole sa venujem deformáciám, pretože vo veľa prípadoch sú neprehliadnuteľné a fatálne.

1.4.1 Duševné poruchy

*„ V průběhu individuálního vývoje se stále více doplňují vrozené dispozice (temperament) a obohacují se vlastnostmi získanými (charakter). “*⁶

V rámci toho, že každý človek sa vyvíja osobitne, vznikajú u neho individuálne podnety na to, aby sa stal závislým. Poruchy osobnosti môžu byť už dávno pred tým, než sa človek stal závislým. Preto jedinec, ktorý sa závislým stane, je viac náchylnejší na duševné zmeny, ktoré môžu byť rozsiahlejšie.

Keď hovoríme o drogách ako o psychotropných látkach, už len z názvu nám vyplýva, že narúšajú psychiku a vnímanie reality či sveta. Vo veľa prípadoch sa stáva, že závislý človek začne mať psychózy, čo vlastne znamená halucinácie. Jedinec sa dostáva do stavu, kedy nevie rozoznať realitu od svojej fantázie. Preto je nebezpečný nie len pre seba, ale aj okolie. Vo veľa prípadoch sa tiež môže stať, že „drogy“ poškodia mozog natoľko, že zo psychózy sa už nemusí dostať a skončí na psychiatrickej liečebni. Avšak zmeny osobnosti nemusia nastať len užívaním látok, ktoré chemicky pôsobia na mozog a poruchu priamo spôsobia. Aj iné závislosti môžu rovnako poškodiť človeka, ktorými je napr. závislosť na televízii, hracích automatoch, alebo inej osobe.

Psychické poruchy sú teda v značnej miere individuálne a závislé na mnohých faktoroch. Nemôžem presne opísať ako pracuje psychika, pretože každý z nás je iný a jedinečný. I istotou však viem, že ak sme na niečom závislí, výrazne pôsobí na náš duševný stav. Osobnosť nedokáže jasne myslieť. Chovanie závislých je impulzívne a rýchlo premenlivé. Prirovnala by som to k akejsi hmle, ktorá sa nachádza vo vnútri jedinca.

⁶ Praško Ján a kol., *Poruchy osobnosti*, Vyd. 1. Praha: Portál, 2003. str. 15. ISBN 80-7178-737-X

1.4.2 Telesné zmeny

Látkové závislosti spôsobia s telom jedinca obrovské zmeny, pretože sú to jedy, ktoré postupne „rozožierajú“ organizmus. Záleží na tom, o aké drogy sa jedná, niektoré sú agresívnejšie než druhé. Ako príklad by som uviedla fajčenie, ktoré spôsobuje rakovinu. Vidíme to na obale od cigariet či tabaku, ale akoby si to nik nevšimol. Výstražné znamenia písané veľkým písmom. Keď si porovnáme zdravé pľúca s pľúcami fajčiara, určite si musíme všimnúť obrovských rozdielov. Už len farba nám napovedaná, že niečo nie je správne.

Obrázok č.3:Poškodené pľúca fajčením a zdravé pľúca

Zdroj: <http://akoprestatfajcit.sk/page/2/>

Dlhodobé užívanie drog spôsobuje mnoho nežiaducich účinkov. Medzi ne patrí vysoký úbytok hmotnosti, infekcie kože, zápaly žíl – pokiaľ ide o drogy aplikované vnútrožilovo, infekcie svalov a kĺbov, nervového systému, zápal srdca, infekčné prenosné choroby, ako je žltáčka či HIV, ktoré spôsobujú osobitú ťažkosť a zmeny v organizme. Väčšina zápalov, ktoré vznikajú sú spôsobené nesprávnou hygienou a nedostatočnou starostlivosťou o svoje zdravie. Pretože zdravie nie je prioritou, prioritou je droga a za akúkoľvek cenu.

1.4.3 Premena

Veľkým prínosom pri pochopení psychického a duševného rozpoloženia jedinca a reakcií okolia na jeho osobu mi pomohla poviedka od Franza Kafky s názvom „Premena“.

Aj keď sa autor nezaobrá závislosťou, dokonale dokáže znázorniť rodinu a jej postavenie k človeku, ktorý sa zmenil. Aké musí byť pre jedinca ťažké, ktorý sa výrazne odlišuje od spoločnosti, vyrovnáť sa zo zmenou, ktorá v jeho živote nastala, a nemôže rátať s podporou rodiny, ktorú potrebuje. Arogantný a plytký postoj rodiny vôbec nepomáha duševnej, ani fyzickej zmene jedinca. „Je napriek terajšej svojej zarmucujúcej a odpornej podobe predsa len členom ich rodiny a neslobodno s ním zaobchádzať ako s nepriateľom,

keďže rodinná spolupatričnosť velí, aby odpor voči nemu pretrhli a aby boli trpezliví, nič iba trpezliví.“⁷

⁷ Kafka Franz. *Poviedky.*, Vyd. 2, Bratislava: Vydavateľstvo Kalligram. 2005. str.166-167.
ISBN: 807-1497-126

2 INÝ POHĽAD

V tejto časti uvádzam autorov, ktorý sa snažili spracovať tému závislosti. Boli pre mňa veľkou inšpiráciou a priniesli mi nový pohľad na vec. Inšpirujem sa skôr myšlienkou ako prevedením. Väčšina z nich je zameraná na drogovú závislosť, pretože tá spôsobuje zmeny, ktoré sa nedajú prehliadnuť.

2.1 Jenny Ackerman “Trapped“

Veľkým prínosom pre moju prácu boli čiernobiele fotografie od americkej fotografky Jenny Ackerman z Minneapolisu zo série z názvom “Trapped“. Táto séria je reakciou na zníženie finančných prostriedkov pre zariadenia, ktoré poskytujú pomoc duševne chorým. Tí sú odkázaní na pomoc týchto zariadení. “Trapped“ nám vo vnútri väzenskej psychiatrickej liečebne v Kentucky ukazuje, ako sa štát vyrovnáva s touto rastúcou populáciou. Fotografie mi ukazujú vlastný svet, v ktorom sa títo ľudia ocitli, a z ktorého sa nedá vrátiť. Zobrazuje temnú atmosféru, trýzeň, samotu a šialenstvo. Niektoré snímky sú priam desivé.

Obrázok č.4: Fotografia Alone zo série Trapped

Zdroj: <http://ackermangruber.com/projects/trapped/>

2.2 Roman Sakovich “Half“

Britský fotograf Roman Sakovich vytvoril sériu fotografií s cieľom preskúmať verejné vnímanie závislých jedincov na drogách. Projekt je zameraný hlavne na ťažké drogy, ktoré majú dramatický dopad na fyzický vzhľad. Zobrazuje na nich ľudí, ako vyzerali pred a počas závislosti. Premeny, ktoré dosiahol sú nerozpoznateľné, aj keď sú dosiahnuté divadelným make-upom. Je až priam neuveriteľné, ako sa dokáže človek závislý na drogách zmeniť. Zmeny sa snažím aplikovať neskôr aj do obuvi.

Obrázok č. 5: Fotografia zo série „half“

Zdroj: http://www.romansakovich.co.uk/border_portfolio/half/

2.3 Benjamin John Hall

Je to dizajnér obuvi, ktorý študoval v Londýne. Súčasťou jeho práce je nie len vytvoriť projekt, ale predstaviť ho divákovi ako celok. Preto sú jeho projekty vždy doplnené vi-

deom. Na svojich výstavách ponúka návštevníkom vždy skvelý zážitok v podobe performance, ktorá je neodlúčiteľnou súčasťou diela.

2.3.1 “Birth, life, death & resurrection“

Je to zbierka šiestich, ručne vyrobených kúskov obuvi, ktorá je koncipovaná ako súčasť spolupráce s módnou dizajnerkou Alexandrou Groover. Zbierka odráža ako, odlišne môžeme prežívať narodenie, život, smrť, či znovuzrodenie. Experimentuje s rôznymi technikami a materiálmi, aby poukázal na odlišnosť.

„The shoe is literally set on fire and is then reborn, emerging out of the flames like a phoenix rising from its ashes. Fire here is not treated as a means of destruction, but rather is celebrated as the ultimate vessel of rebirth for a new life form.“⁸

Obrázok č.6: Oheň

Zdroj: <http://www.yatzer.com/Benjamin-John-Hall-Birth-Life-Death-resurrection-ykk>

⁸ Gkiouzelis Demetrios, “Birth, life, death and resurrection“ footwear collection by Benjamin John Hall: [online]. 11.12.2012 [cit. 2014-05-03]. Dostupné z WWW: <http://www.yatzer.com/Benjamin-John-Hall-Birth-Life-Death-resurrection-ykk>

Hlavným dôvodom, prečo som si vybrala pre inšpiráciu tohto umelca bolo, že podľa neho smrť nie je limit. Smrť chápe ako prednosť, vďaka ktorej sa dokáže niečo premeniť a znovuzrodiť.

2.4 “Transpotting“

Bol natočený v roku 1996 režisérom Dannym Boyleym, podľa rovnomennej predlohy britského spisovateľa Irvina Welsha. Príbeh začína rozprávaním mladého asociálneho mladíka Rentona, ktorý stojí na strane bizarej revolty proti súčasnej konzumnej spoločnosti. „Mať možnosť vybrať si život, vybrať si prácu, vybrať si kariéru, vybrať si rodinu, vybrať si veľkú televíziu, vybrať si umývačku auta, prehrávač kompaktovej hudby a elektrické otváračky na konzervy. Vybrať si jedlo bez cholesterolu, zdravotné poistenie, pravidelné splátky úrokov hypotéky, vybrať si prvý dom, vybrať si priateľov, vybrať si sám seba a v nedeľu ráno zasnúť, kto vlastne si, vybrať si ležať na pohovke a dívať sa do televízie na súťaže, ktoré ti vygumujú mozog a jesť jedlo z bistra. A na konci toho všetkého ostať v úbohom dome, ostať na obťaž potomkom, ktorých si splodil, aby ťa nahradili. Vybrať si budúcnosť. Vybrať si život. Prečo by som mal niečo takého urobiť? Rozhodol som si nevybrať život, ale niečo iné. A dôvody? Žiadne dôvody nie sú. Kto potrebuje dôvody, keď má heroín.“

Obrázok č.7: Podmienky, v ktorých závislí žijú

Zdroj: <http://www.kleph.com/blog/images/movies/Trainspotting/trainspotting02.jpg>

Postupne zobrazuje spoločnosť, v ktorej sa pohybuje a ľudí, s ktorými sa stretáva. Generáciu bez akejkoľvek budúcnosti, ktorá sa za akúkoľvek cenu snaží len o jediné, zohnať si ďalšiu dávku. Je to pre nich potešenie: „Vezmite si najlepšie orgazmus, znásobte ho tisícim a ani vtedy sa k tomu pocitu zďaleka nepriblížite.“

Zisťujú však, že takýto život je nanič. Bez práce a finančných prostriedkov. Preto sa Renton rozhodne zmeniť život, ide na dobrovoľné liečenie, nájde si prácu a byt. Avšak priatelia a minulosť ho dobiehajú.

Veľmi dôležitou súčasťou je hudobná zložka filmu, ktorá nás vtiahne do kultovej anglosaskej scény 80. - 90.rokov.

Veľkým prínosom pre moju prácu bol v tomto filme vplyv spoločnosti na závislého jedinca alebo skupinu. Celý film je veľmi realistický, miestami aj vtipný a ukazuje pravý svet narkomanov, ktorý určite nie je ružový. Ako stojí pri tomto človeku rodina, aj keď už stratili nádej na jeho nápravu. Ako vysoko sa závislý dokáže postaviť a stať sa normálnym človekom, ktorý má však po celý zvyšok života na pleciah ťarchu závislosti.

2.5 “Requiem for dream“

Film natočený režisérom Darrenom Aronofskym v roku 2000 podľa literárnej predlohy Huberta Selbyho Jr. s rovnomeným názvom. Autor chce týmto filmom povedať, že droga môže byť čokoľvek. Dokonale zobrazuje emócie hrdinov: beznádej, paranoja, strach, neistota, zmätok, ale tiež abstinovanie a sex.

Jeden z mojich najobľúbenejších filmov zobrazuje akoby dve vlny závislosti. Jedna je systematická s cieľom experimentovania a následného potešenia, ktoré im droga spôsobuje. Druhá zachycuje jednotlivca, ktorý je pod silným vplyvom spoločnosti, ktorá ho doháňa k vynútenej závislosti. Zobrazuje tiež rozličné cesty ľudí závislých na drogách.

Syn a jeho priateľka predstavuje prvú vlnu. Na začiatku potrebuje dávku pre potešenie a je to akýsi druh rebélie. Postupne sa z nich stávajú osoby silne závislé. Za akúkoľvek cenu musia zohnať peniaze na dávku. Príbeh tejto dvojice končí samotou ženy, ktorá zaspáva s balíčkom drog v náručí, ktoré získala prostitúciou a sú tým jediným, na čom jej záleží a mladíka, ktorý si prešiel väzením a dostáva sa do nemocnice. Amputujú mu ruku z dôvodu rozsiahlej infekcie spôsobenej používaním znečistených ihl. Môžeme tu tiež vidieť, ako reagujú lekári, keď žiada o pomoc. Posielajú ho do nápravného zariadenia namiesto ošet-

renia. Až tam po dlhšej dobe, keď je bolesť neznesiteľná, prevádzajú ho do nemocnice, kde je prevedený zákrok.

Obrázok č. 8: Spokojnosť zaspávajúcej ženy

Zdroj: <http://movienut14.blogspot.cz/2011/05/life-in-movies.html>

Obrázok č. 9: Silná infekcia závislého muža

Zdroj: <http://www.listal.com/viewimage/1628039>

Druhú vlnu predstavuje matka. Jej pranie k lepšiemu životu prechádza až do extrémov. Sama bez muža a syna, ktorý na ňu nemyslí, pretože má iné starosti. Svoj čas si kráti sledovaním televízie a programu, ktorý prisľubuje lepší život. Prihlási sa do neho, má vystupovať v televízii, preto chce vyzerieť lepšie a mladšie. Chce si obliecť svoje obľúbené šaty,

avšak nevojde sa do nich. Jej priateľky jej poradia, aby zašla k lekárovi, ktorý jej predpíše tabletky na redukciu hmotnosti. Spočiatku je to pre ňu veľmi náročné, potravu nahrádza tabletami. Postupom času stráca veľké množstvo telesnej hmotnosti. Šaty, do ktorých sa predtým nezapla, sú jej veľké. Stala sa závislá na „vitamínoch“, ktoré jej mali zlepšiť život. Film uzatvára žiadanie o pomoc, ktoré skončí kvôli jej zlému psychickému stavu v psychiatrickej liečebni. Nie je pri nej nikto, kto by jej pomohol. Uzavrela sa vo svojom svete, z ktorého už niet návratu. Túžila len po lepšom živote.

Obrázok č. 10: Matka

Zdroj: <http://wall.alphacoders.com/big.php?i=342164>

2.6 “Confession of a Shopaholic“

Film zachytáva mladú ženu žijúcu v New Yorku, ktorá sa snaží presadiť a vybudovať si sľubnú kariéru, avšak klamstvami príde takmer o všetko. Je závislá na nakupovaní. Film som si vybrala hlavne kvôli vete, ktorú hlavná hrdinka hovorí v jednej zo scén : „Nakupujem, pretože svet je krajší a lepší, ale potom už nie je, a tak to musím spraviť zase.“. V nej dokáže objasniť a zhrnúť pocity, ktoré sa týkajú všetkých závislých. Dostane sa do veľkých finančných ťažkostí, postaví sa však tomu a začne svoju závislosť liečiť. Je to príbeh, ktorý je natočený vtipným spôsobom, aj keď zachytáva trápenie, s ktorým musí bojovať.

3 FÁZY

V tejto kapitole sledujem rôzne fázy, v ktorých sa závislý nachádza od úplného začiatku, kedy sa pokúša o experimenty až po snahu zbaviť sa závislosti. Takmer každú fázu závislosti sa sprvu snažím definovať citátom, ktorý ju priblíži. Zameriavam sa hlavne na látkové závislosti, pretože tie poskytujú najväčší príklad zmeny duševnej, ale hlavne telesnej.

3.1 Experiment

„Nie je nám milé čo môžeme ,čo nesmieme, viac nás láka.“ (Ovidius)

Prvá fáza zobrazuje jedinca, ktorý je ako každý iný, nevyčnieva z davu. Môže zobrazovať širokú škálu ľudí s rôznymi vonkajšími vplyvmi. Napríklad jedinec, na ktorého silne pôsobí spoločnosť, v ktorej sa nachádza. Láka ho mnoho nových vecí, ktoré by chcel vyskúšať. Má morálne zábrany. Ľudia, s ktorými sa stretáva ho ovplyvnia do takej miery, že skúsi aj to, čo mu predtým bolo proti srsti. Avšak je tu aj jedinec, ktorý mal normálny život, prácu, s ktorou je spokojný, rodinu, ku ktorej sa môže vrátiť. Vonkoncom nemyslí na nejaké záležitosti, ktoré by mohli rozvrátiť jeho doterajší život. Príde však situácia, ktorú vonkoncom nečakal a zmení celkové znením sveta samotného. Ako príklad môžeme uviesť úmrtie. Vtedy nastane zlom. Hľadá cestu, ako by dokázal nájsť východisko z jeho trápenia a začne experimentovať.

3.2 Slasť / Rozptýlenie

„Človek nechce byť ani vyrušovaný , ani rozptyľovaný vo svojich slastiach.“

(Denis Diderot)

Jedinec, ktorý vďaka experimentom ktoré odskúšal, prišiel na to, že to už nie je len zábava. Je to slasť, ktorú potrebuje mať kedykoľvek si na ňu spomenie. Je spokojnejší a vyrovnanejší vďaka jeho závislosti. Stráca sebaovládanie. Na ničom inom mu nezáleží, všetko ostatné ide bokom. Dostáva sa na hranicu, kedy na jednej strane potrebuje pomoc od okolia, túto možnosť však hneď zavrhuje a ihneď vyhľadáva spôsob, ako sa dostať ku svojej dávke závislosti. Priateľov, ktorých doposiaľ jedinec mal, mení za nových. Za tých, ktorí sú tam, kde on. Od nich však pomoc čakať nemôže.

3.3 Agónia

Jediné, okolo čoho sa točí jeho život, je závislosť. Úplne vymiznú akékoľvek záujmy jedinca. Život, ktorý mal predtým, už nepozná, nahradil ho novým. Začína mať mnoho problémov, ktoré vôbec nerieši a tým pádom narastajú, prichádza o prácu, s priateľmi sa nestretáva a rodina, ktorá mu ostala, nejaví o neho záujem. Bez finančného zdroja musí hľadať varianty, ako získať svoju „dávku“ a spočiatku sa dostáva do veľkých dlhov. Keď nevie, ako získať financie, začína kraďnúť, v iných prípadoch to môže byť prostitúcia, či dílerstvo.

Táto časť je nazvaná agóniou, pretože situácia, v ktorej sa jedinec vyskytol, je vypätá a koniec sa nenávratne blíži. Je v akomsi bezvedomí. Premýšľanie jedinca nad svojou závislosťou a nad tým, kam by sa jeho život uberal, keby nezačal byť závislým.

3.4 Smrť

„Smrť je len začiatok, ale tej druhej kapitoly.“ (William Sheakespeare)

V tejto fáze je život bez „dávky“ neznesiteľný a jedinec si už život bez nej nevie predstaviť, nie je schopný akéhokoľvek reálneho nadhľadu a stráca úctu k sebe samému. Žije v izolovanej spoločnosti. Stráca všetku silu a jediné vyslobodenie z tohto neznesiteľného života je smrť. Vo veľa prípadoch samovražda. Za svoju závislosť by dal všetko. Aj dal.

Prišiel o priateľov, rodinu, zamestnanie, aj o príbytok, ale hlavne o svoju dôstojnosť. V mojom poňatí však smrť neznamená, že jedinec umiera. Povstane, aby sa z neho mohol zrodiť nový človek, ktorý bude mať silu bojovať ďalej a nájsť dôvod, prečo žiť. Aj keď cesta, ktorou pôjde, bude nekonečná. Túto cestu však nezvládne sám, potrebuje odbornú pomoc.

3.5 Očista

„Premôcť zlé návyky možno len dnes, nie zajtra“ (Konfucius)

Rozhodnutie zmeniť svoj život určite nie je jednoduché, keď sa nachádzate na úplnom dne. Stojí to veľa námahy a pomoci od druhých, sám by to nikto nezvládol. Vybudovanie si nového sveta, dôvery a uznania. Dostať sa naspäť do starého života, kde bolo všetko obyčajné, no prirodzené. Očista predstavuje celý zdĺhavý proces, ktorým jedinec prechádza. Najprv sa musí dostať zo svojej závislosti, aby dokázal normálne fungovať. A potom postupne, krok za krokom, vybudovať si nový život.

3.6 Znovuzrodenie

Aj napriek tomu, že sa jedinec snaží žiť normálnym a usporiadaným životom, už nezakryje fakt, že niekedy bol závislý. Celý život bude musieť viesť boj, aby znova nepodľahol. Vie však, čo všetko zažil, čo všetko stratil a nechce sa opäť vracat' a podstupovať tento proces odznova.

II. PRAKTICKÁ ČASŤ

4 POJATIE INŠPIRÁCIE

Cieľom mojej práce bolo spracovať tematiku závislosti a premeny, ktorú pretransformujem do finálneho produktu. Snažila som si nájsť vlastný prístup a pochopenie témy. Na začiatku celého vývoja vzniku obuvi som sa zamerala na transformáciu deformácie telesnej aj duševnej a celkového rozkladu osobnosti do obuvi. Hľadala som rôzne spôsoby deformácie použitého materiálu a jeho povrchu.

4.1 Materiál

Výber materiálu, ktorý som použila, bol veľmi dôležitý vzhľadom na to, že som ho ešte chcela ničiť. Preto som sa zamerala iba na prírodné materiály, ktoré budú na poškodenie vhodné. Zvolila som si krast, useň, ktorého líc je bez povrchovej úpravy, preto je vhodný na ďalšie spracovanie povrchu. Farebná škála z ktorej som vyberala, bola skutočne veľká. Mala som však určené, aby bola svetlá, studená a melancholická, aby sa to celé nieslo v smutnom duchu. Nakoniec som teda vybrala kombináciu dvoch farieb. Svetlo hnedú na useň a béžovú na šitie. Zámerne som na šitie nepoužila rovnakú farbu, aká je na usni, aby som zvýraznila ručné šitie, ktoré používam na celú obuv. Ručné šitie reflektuje branie drog, ktoré nie je mechanické, ale človek si ho vytvára sám. Pre zvršok obuvi som si zvolila hovädziu useň s hladkým povrchom bez povrchovej úpravy. Podšívka sa nachádzala jedine na špičke a päte obuvi. Tu som zvolila svetlú bravčovinu podobnej farby ako je zvršok.

Obrázok č.11 Použitý materiál

4.1.1 Deformácie

Dostupnosť látok, ktoré by dokázali poškodiť zvolený materiál je rozsiahla, preto som sa zamerala na niekoľko z nich.

V prvom rade to bol oheň, ktorý by sme mohli klasifikovať ako prírodný jav s vysoko deštruktívnym výsledkom. Je nevyspytateľný tak ako človek so závislosťou. Práve toto ma na ňom zaujalo. Ako už spomínam v predchádzajúcich kapitolách, oheň je chápaný ako cesta k znovuzrodeniu, čo sa snažím aplikovať do obuvi s názvom “ smrť “. Použila som rôzne horľaviny, ktoré spôsobili odlišné zmeny ako je napríklad: benzín, acetón a lieh. Účinok každej látky je odlišný a preto aj výsledné vzorky sa od seba líšia. Tieto látky som použila preto, lebo rýchlo vzplanú tak ako človek, ktorý má prístup k drogám a užíva ich, stane sa závislým. Je ľahké zapáliť obuv poliatu horľavinou, ale ťažké je zhasiť ju. Dôležité je tiež aj to, ako dlho objekt horí, vtedy sa mení buď viac, alebo menej.

Obrázky č.12,13,14: Zdeformované vzorky usne poliate benzínom, liehom a acetónom

Oheň nie je jediný spôsob, ako zdeformovať materiál, tak ako nie je len jedna droga, závislosť, preto som použila ďalšie látky, ktoré spôsobia jemné až rozsiahle deformácie. Z dostupným látok som si vybrala hydroxid sodný a kyselinu chlorovodíkovú. Keďže hydroxid je granulát, ktorý reaguje s vodou, vyskúšala som aplikovať granulky priamo na useň a poliať vodou a zistiť, aká bude reakcia. Okrem toho som si vyrobila roztoky s rôznym percentom obsahu hydroxidu vo vode, boli to napríklad 40% alebo 90%. Ukojiť zvedavosť, ako bude reagovať roztok, bola čím ďalej tým väčšia. Vedela som, že prebehne reakcia, ktorá poškodí materiál, ale nevedela som, v akom rozsahu. Je to presne ako zo závislým, ktorý si musí dať svoju dávku, nedokáže sa jej vzdať, aj keď vie, že ho to postupne úplne zničí. Ďalšou deštruktívnou látkou bola kyselina. Tá spôsobila rozkladanie materiálu a pracovala aj dávno po neutralizácii.

Obrázok č.15: Hydroxid sodný aplikovaný v rôznej koncentrácii roztoku na useň

Obrázok č.16,17: Pôsobenie kyseliny na materiál, krátko po aplikovaní a po 2 týždňoch

Je pravda, že som sa najviac zamerala na poškodenie rôznymi látkami. Skúšala som však aj mechanické poškodenie usne.

4.2 Navrhovanie

Na začiatku som nemala žiadnu konkrétnu predstavu o tom, ako by mal finálny projekt vyzerat'. Stanovila som si čo chcem, aby to bolo zakomponované do obuvi a od toho sa odvíjal celý proces navrhovania a neskôr výroby. Ako prvé som si spravila „mood boardy“, ktoré majú podobu koláže a vyjadrujú pocity a inšpirácie, ktoré ovplyvnili celý vývoj navrhovania.

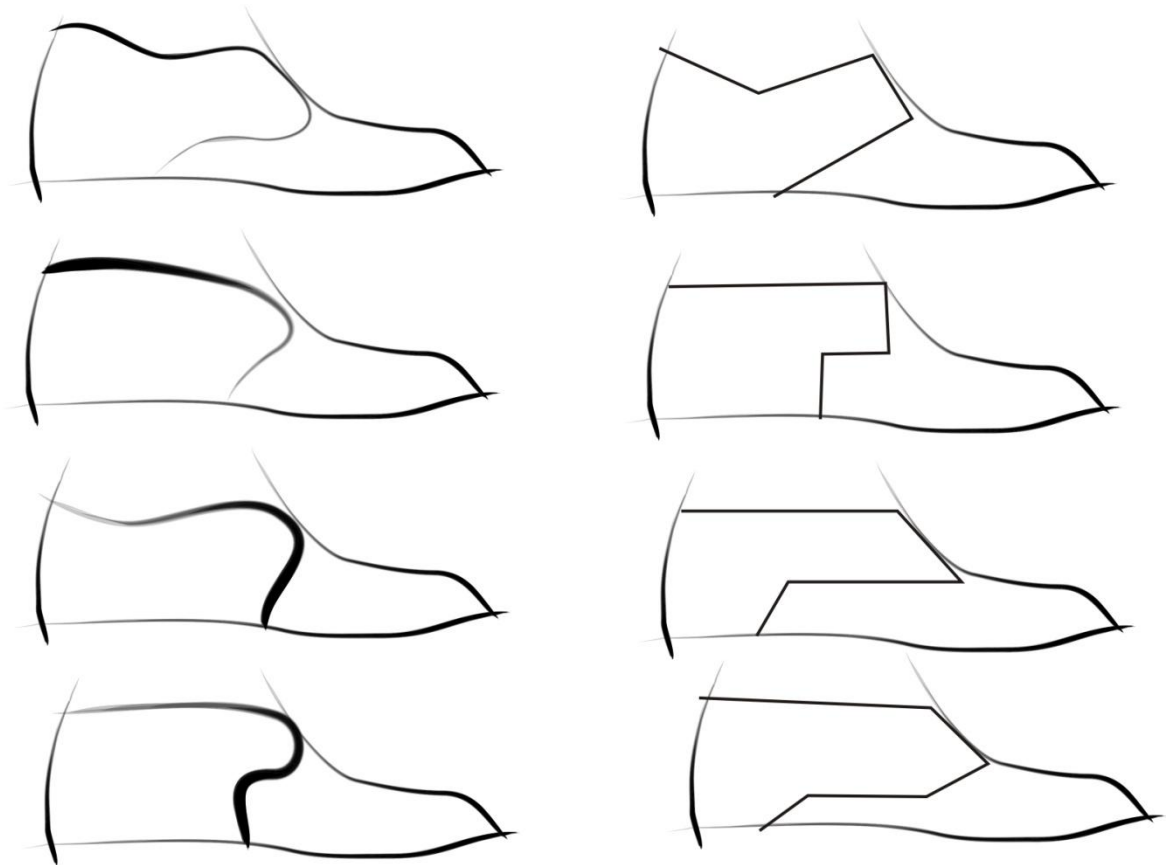
Obrázok č. 18: Mood board číslo 1

Obrázok č. 19: Mood board číslo 2

Spravila som ich viac a z nich som si vybrala práve dva, ktoré podľa mňa najviac vystihujú závislosť. To, v akom prostredí jedinec prebýva, vplyv závislosti na jeho telo a psychický stav. Mood board tiež obsahuje farebnú škálu, ktorou by som sa chcela uberať.

Počas premýšľania nad tým, kam chcem aby sa strih uberal, som prišla na to, že nemám konkrétnu predstavu. Nemala som určené, aký by mal byť tvar kopyta, alebo ako by mal finálny strih vyzerat'. Vybrala som si strih klasickej derby, tú som skúšala zduplikovať a spojiť. Nerobila som mnoho návrhov, z ktorých by som vyberala, skôr to bolo hranie sa s tvarom. Zamerala som sa na hranie materiálu priamo na kopyte, kde som skúšala ako bude vyzerat'. Prišla som na zaujímavé použitia, zohýbania a skladania strihu, ktorý však stále nemal tú pravú líniu, akú som chcela. Preto som strih znovu upravila. Z poznatkov, ktoré som nadobudla v teoretickej časti, som sa rozhodla, že všetky tvary ohraničím. Hranaté tvary majú predstavovať spoločnosť, ktorá je zaškatuľkovaná a daná. Je tvrdá. Každý sa riadime podľa nej.

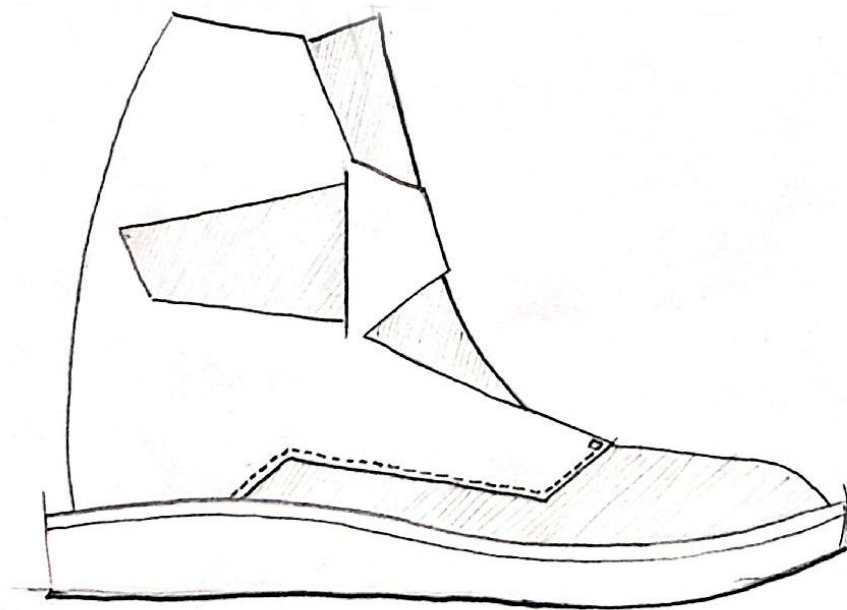

Obrázok č.20 vývoj strihového riešenia derby

Väčšina derbyovej obuvi býva na šnurovanie. Tomu som sa chcela vyhnúť, aby viazanie zbytočne nenarušilo čisté línie, ktoré som sa snažila zachovať. Teda som hľadala spôsoby, ako obuv uzavrieť. Prekladaním vrchných častí obuvi cez seba sa materiál krčil, preto

som hľadala spôsob, ako sa tomu vyhnúť. Jediným spôsobom bolo materiál narezat' a prevliecť ho cez seba. Tak sa obuv uzavrela a línia sa nenarušila.

Vzhľadom k tomu, že po vyrobení obuvi som použila rôzne deformácie, zamerala som sa na jedno strihové riešenie, ktoré špecifikuje jedného jedinca, ktorého osobnosť sa rozkladá vo fázach. Základ strihu je rovnaký, pri fázach sa mení len vrchná časť, ktorý znázorňuje, ako veľmi je jedinec vo svojej závislosti zamotaný. Táto časť je taktiež variabilná, vrchná časť obuvi sa dá vyhnúť a vytvoriť tak nové možnosti „zaväzovania“ a zamotania. To poukazuje na to, že jedinec sa stále mení.

Obrázok č. 21 Výsledný návrh

4.2.1 Kopyto

Pri tvorbe tejto obuvi som neurčila, pre akú skupinu ľudí a ku akej príležitosti je obuv určená, pretože má odrážať závislosť a zmenu človeka, preto je to skôr objekt ako obuv.

Tvarom kopyta som sa začala zaoberať až vtedy, keď som mala presnú predstavu o strihu. Keďže všetky línie sú hranaté, vybrala som podľa toho aj kopyto, ktoré by zdôraznilo strih obuvi. Nezamerala som sa na to, či to bude pánska, alebo dámska obuv. Rozhodovala som sa aj, či by nebolo najvhodnejšie použiť kopyto na unisex obuv, pretože som nechcela konkretizovať, či jedinec je muž, alebo žena. Keďže v závislosti sa žena správaním aj výzorom mení a pripomína skôr muža, preto som si zvolila kopyto s ostrými mužskými rys-

mi. Záleží na veľkosti, keďže som obuv chcela nafotiť na mužovi, vybrala som si veľkosť 43.

Obrázok č.22 Kopyto použité pri realizácii

4.3 Modely

Pri navrhovaní jednotlivých modelov som sa inšpirovala poznatkami z teoretickej časti práce a to konkrétne fázami závislosti, ktoré som premietla do šiestich modelov. Preto každý z nich nesie rovnomenný názov. Aj keď v zadaní práce mám vytvoriť päť pol párov obuvi, doplnila som prácu ešte o ďalší model z dôvodu šiestich fáz, ktoré interpretujú vývoj závislosti (viď. teoretická časť). V každej obuvi som použila zdeformovanú stielku, ktorá znázorňuje, že duševne je tu vždy niečo, čo závislosť spôsobuje.

4.3.1 Experiment

Prvý model s názvom „experiment“ je obuv bez akéhokoľvek viditeľného poškodenia. Reflektuje jedinca, ktorý nemá výraznú závislosť, ktorá by poškodzovala jeho telo, alebo spoločenský život. Preto je táto obuv „klasická“ derbová poltopánka s rámikom. Má predstavovať akýsi štandard. Nepoužila som však klasický vrstvený opätok, ale malú platformu z vrstveného korkfantu a ako podošvu som aplikovala ľahčenú pryž, ktorá sa z osvedčeného štandardu poltopánky vymyká.

4.3.2 Rozptýlenie

Tento model znázorňuje začiatok zmeny. Človek, ktorý si uvedomuje svoju závislosť, ale ihneď zavrhnú akýkoľvek spôsob pomoci, vrhá sa radšej po svojej droge. Preto začína byť

povrch usne zdeformovaný hydroxidom sodným, ktorý spôsobuje akési rany a chrasty. Okrem povrchu sa začína meniť aj strih, vo vrchnej časti obuvi okolo členku, pruhy začínajú byť dlhšie a tým pádom viacej obopínajú nohu, zväzujú ju. Pri tomto modeli som začala meniť aj platformu, ktorá už nie je s korkfantu ale z dreva. Nie však ako ucelená časť, ale ako rozkúskované časti, ktoré majú ostré hrany. Použila som rôzne kúsky dreva, ako je napríklad smrek, alebo smrekovec. Každý z kúskov, ktorý som mala k dispozícii, je jedinečný a zaujímavý svojou kresbou alebo poškodením. Kocky dreva symbolizujú narastajúce problémy, ktoré nemajú žiadny pevný základ, preto je len otázkou času, kedy sa začnú rúcať.

4.3.3 Agónia

Narastajúce problémy a život jedine so závislosťou. V tejto obuvi sa snažím poukázať na obrovské problémy, ktoré človek má či už po telesnej, duševnej alebo sociálnej stránke. Preto platforma z kúskov dreva narastá, nie je však vyplnená ako celok, chýbajú tam časti, no stabilita je neporušená, stačí však málo a môže sa celá zrútiť. Pruhy, ktoré prechádzajú až do platformy, prepletajú sa ňou, ju na jednej strane držia pohromade, ale na druhej strane viac zväzujú. Evokuje to jedinca, ktorý je vysoko závislý, má obrovské problémy, avšak bez svojej dávky by sa úplne zrútil. Povrch materiálu je takmer celý zničený, pružnosť sa úplne vytráca a stáva sa tvrdým a nepoddajným.

4.3.4 Smrť

Tento model predstavuje vrchol závislosti. Jedinca, ktorý je pod úplným vplyvom svojej závislosti, nič iného ho nezaujíma. Pomaly duchovne zomiera. Preto je tento model ako jediný tvorený platformou z jedného kusa dreva, znázorňuje ťarchu závislosti a absolútne obmedzenie, ktoré ho ťahá čím viac k zemi. Vrchnú časť obuvi tvoria dlhé pruhy, ktoré okrem členka presahujú až na platformu. Obopínajú takmer celú nohu a tým pádom viac zväzujú obuv, z ktorej sa nedá len tak dostať, pretože je zamotaná. Keďže tento jedinec prišiel o všetko vďaka svojej závislosti: priateľov, postavenie v spoločnosti, ale hlavne úctu k sebe samému, zapalujem celú obuv. Vyhorenie.

4.3.5 Očista

Dostať sa zo závislosti, rozhodnúť sa pre to a bojovať s ňou. Práve toto som sa snažila vložiť do tohto vzoru. Vrchná časť pruhov sa začína skracovať a ustupovať. Vyjadrujem tým, že závislosť začína ustupovať a život sa začína pomaly vracieť do „normálu“. Platforma je

opäť tvorená kockami dreva, ktoré však potrebujú pomoc pri stabilite, sú na zrútenie, preto som použila staré klince a skrutky. Symbolizujú jedinca, ktorý sa rozpadá, ale začal postupne riešiť a naprávať svoje problémy. Viditeľné riešenie. Povrch usne je však aj naďalej poškodený roztokom hydroxidu sodného, pretože ešte dlho potrvá, kým sa jedinec zo svojej závislosti dostane. Z usne sa však hydroxid už nedostane, následky sú trvalé, tak ako aj človek bude vždy poznačený závislosťou.

4.3.6 Znovuzrodenie

V obuvi „znovuzrodenie“ sa snažím premietnuť človeka, ktorý je síce „vyliečený“, ale už nikdy nezakryje to, že bol závislý. Preto aj tento model, je na prvý pohľad veľmi podobný prvému, čistému. Avšak je na ňom jemná štruktúra. Tým je odlišný a nikdy sa nevráti do pôvodného tvaru. Sú to ako jazvy, ktoré nikdy nezmiznú.

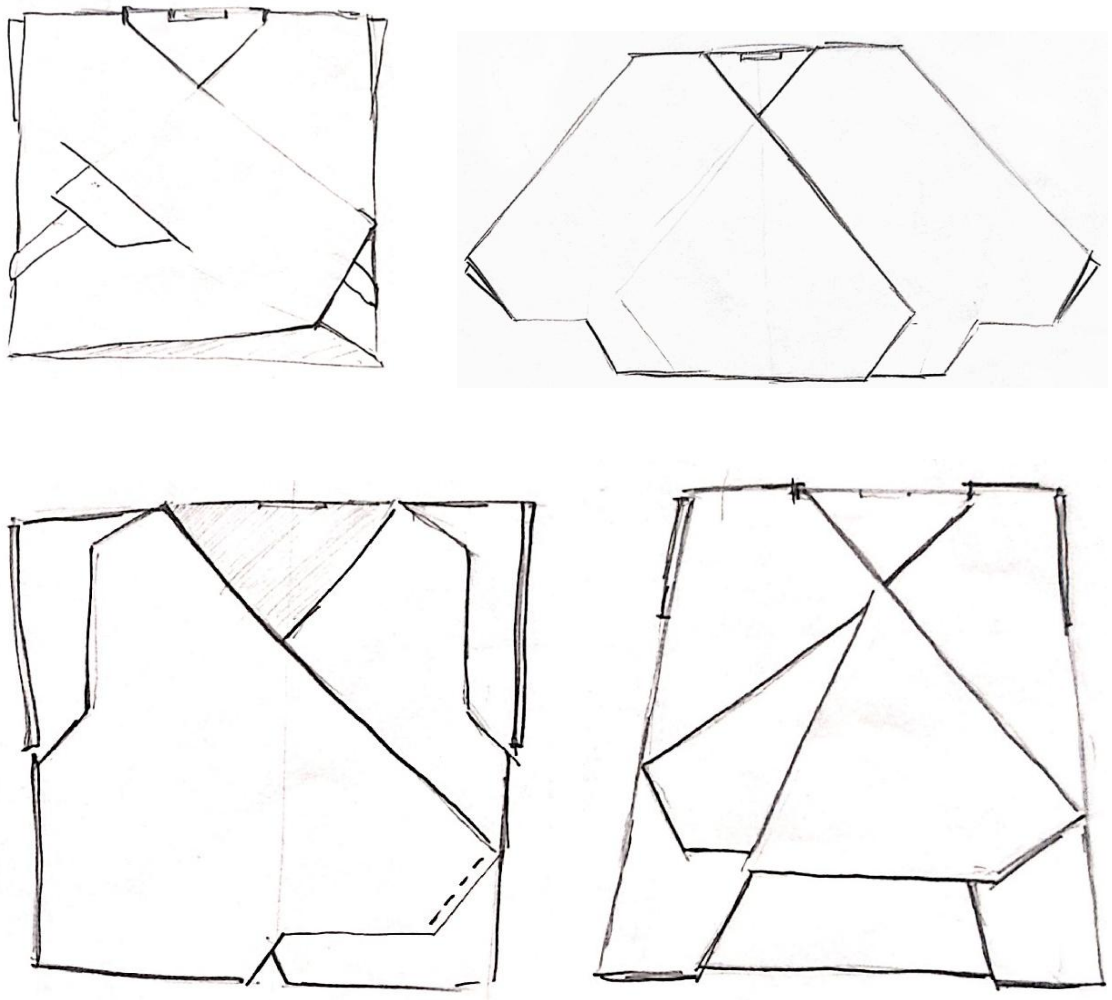
4.4 Odev

Keďže som pri fotení chcela, aby celý projekt bol ucelený, doplnila som obuv o jednoduchý odev, ktorý je variabilný. Pozostáva z vrchnej časti „kazajky“ a nohavíc. Evokuje rôzne stupne závislosti, tak ako obuv. Prvá fáza je jednoduchá vesta, pri ktorej ruky vychádzajú z bočnej strany ako na klasickom rukáve. V druhej fáze sa vesta rozkladá a vznikajú rukávy, z ktorých však ruky nevychádzajú klasickým spôsobom, ale z vnútornej strany, približne v strede predlaktia. Posledná tretia fáza, kedy ruka ostáva vo vnútri rukáva, pretože koniec je zašitý a nemá sa kam dostať. Následne sa model zapína spolu s rukávmi na chrbte podobne, ako je to so zvieracou kazajkou.

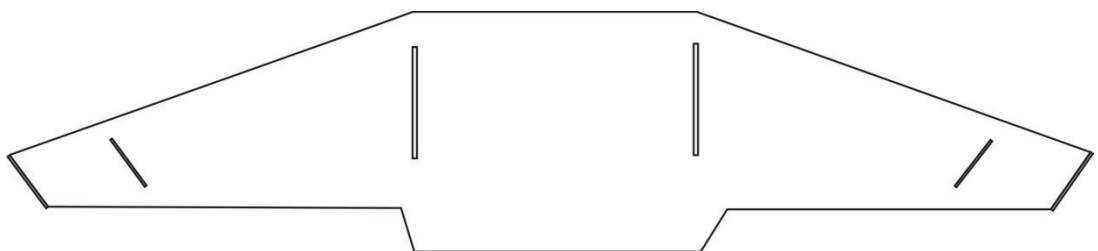
Pri tvorbe odevu som vychádzala zo strihov použitých na derbe obuvi. Skúšala som rôzne varianty aplikovania, kým som dospela k výsledku.

Odev má evokovať zamotanie človeka do závislosti. Zo začiatku to nie je náročné, postupne však zamotanie narastá a je to zložitejšie až do poslednej fázy, z ktorej je priam nemožné sa dostať.

Výber materiálu bol v tomto prípade tiež dôležitý, nechcela som použiť žiadny hladký a príjemný, v ktorom sa človek cíti dobre. Hľadala som látku, ktorá by vyvolávala odpudivý, nepríjemný pocit. Bola nepohodlná a škaredá. Preto som si vybrala technickú tkaninu z ľanu.

Obrázok č.24,25,26,27 návrhy na odev

Obrázok č.28 Strih vybraného návrhu

ZÁVER

Za cieľ v teoretickej časti som mala skúmať zmeny jedinca telesne aj duševne, zaoberať sa reakciami okolia a blízkych na jeho premeny. Snažila som sa pochopiť jedinca, aké dôvody ku svojej závislosti mal a to, aké faktory ovplyvnili vznik závislosti. Z poznatkov, ktoré som nadobudla, usudzujem, že výrazne sa na vzniku závislosti podieľa spoločnosť a jej silný vplyv na človeka ako jednotlivca. Autori, ktorí spracovali podobnú tematiku, mi boli veľkým prínosom pri pochopení tematiky a tiež filmy, ktoré som videla, zobrazovali závislých na drogách a prostredie v ktorom sa nachádzajú, preto som si mohla ich situáciu živo predstaviť. Závislosť je choroba, ktorú by som prirovnala k rakovine, ktorá aj keď sa vylieči, nikdy nevíete, kedy sa opäť vráti. Pri vytváraní si obrazu o psychike a správaní závislého mi pomohli listy od „anonyma“, ktorý bol v priamom kontakte s drogovým závislým. Listy sú písané závislému od jeho priateľky, ktorá je tiež závislá a bola na liečení.

V praktickej časti som sa snažila aplikovať poznatky, nadobudnuté z teoretickej časti do obuvi. Vytvorila som šesť pol párov obuvi, ktoré zobrazujú fázy vývoja závislosti. Použila som rôzne druhy deformácií.

Tento projekt bol pre mňa zaujímavý, miestami ma až mrazilo pri informáciách, ktoré som sa dozvedela, ale priniesol mi nový pohľad na túto tému a mnoho vecí teraz chápem inak.

ZOZNAM POUŽITÉJ LITERTÚRY

- [1] GRIFFINOVÁ, Vicki a spol.: *Cesta ke svobodě*, Vyd 1. Advent-Orion, spol.s.r.o., 2011, ISBN 978-80-7172-916-7.
- [2] KREKULOVÁ, Laura: *...Když už berež...Informace pro uživatele*, Vyd. 1. TRITON, 1999, ISBN 80-7254-064-5.
- [3] NEŠPOR, Karel: *Návykové chování a závislost*, Vyd. 3. Portál, 2007, ISBN 978-80-7367-267-6.
- [4]HELLER, Jiří, PECINOVSKÁ, Olga a kolektiv: *Závislost známa neznáma*, Vyd. 1. Grada Publishing, spol.s.r.o., 1996, 168 s. ISBN 80-7169-277-8.
- [5] PRAŠKO, Ján: *Poruchy osobnosti*, Vyd. 1. Portál, 2003, 360 s. ISBN 80-7178-737-X.
- [6] PRAŠKO, Ján: *Stop traumatickým vzpomínkám: jak zvládnout posttraumatickou stresovou poruchu*, Portál, 2003, 184 s. ISBN 80-7178-811-2
- [7] JONES, Terry, RUSHTON, Sussie: *Fashion now 2*, Slovart, 2010 ISBN 978-80-7391-252-9

Elektronické zdroje:

- [8] Vojteková Miriam, *Čo prospieva mozgu dieťaťa*, [online]
Dostupný z WWW: <http://primar.sme.sk/c/6811493/co-prospieva-mozgu-dietata.html>
- [9] Lukáčová Dušana, *Silné fotografie zachytávajúce život malého dieťaťa s rodičmi narkomanmi*, [online].
Dostupný z WWW: <http://www.deed.sk/clanok/silne-fotografie-zachytavaju-zivot-maleho-dievcatka-s-rodicmi-narkomanmi/280/>
- [10] Popova Irina, *Another family*, [online] Dostupný z WWW:
https://www.lensculture.com/ipopova?modal=true&modal_type=project&modal_project_id=8
- [11] Gkiouzelis Demetrios, *Birth, life, death and resurrection“ footwear collection by Benjamin John Hall*, [online].
Dostupné z WWW: <http://www.yatzer.com/Benjamin-John-Hall-Birth-Life-Death-resurrection-ykk>

[12] www.zschemie.euweb.cz

[13] www.wikipedia.com

[14] www.csfd.cz

ZOZNAM OBRÁZKOV

Obrázok 1: Kým mama spí.....	16
www.deed.sk.[online]. Dostupné z: http://deed.sk/upload/images/drug-addiction-photography-another-family-irina-popova-6.jpg	
Obrázok 2: Snaha prejavenie lásky.....	17
www.deed.sk.[online]. Dostupné z: http://deed.sk/upload/images/drug-addiction-photography-another-family-irina-popova-13.jpg	
Obrázok 3: Pľúca poškodené fajčením a zdravé pľúca.....	19
www.akoprestatfajcit.sk.[online]. Dostupné z: http://akoprestatfajcit.sk/page/2/	
Obrázok 4: Fotografia Alone zo série Trapped.....	21
www.ackermangruber.com.[online]. Dostupné z: http://ackermangruber.com/projects/trapped/	
Obrázok 5: Fotografia zo série Half.....	22
www.romansakovich.co.uk.[online]. Dostupné z: http://www.romansakovich.co.uk/border_portfolio/half/	
Obrázok 6: Oheň.....	23
www.yatzer.com.[online]. Dostupné z: http://www.yatzer.com/Benjamin-John-Hall-Birth-Life-Death-resurrection-ykk	
Obrázok 7: Podmienky v ktorých závislý žijú.....	24
www.kleph.com.[online]. Dostupné z: http://www.kleph.com/blog/images/movies/Trainspotting/trainspotting02.jpg	
Obrázok 8: Spokojnosť zaspávajúcej ženy.....	26
www.movienut14.blogspot.cz [online]. Dostupné z: http://movienut14.blogspot.cz/2011/05/life-in-movies.html	
Obrázok 9: Silná infekcia závislého muža.....	26
www.listal.com .[online]. Dostupné z: http://www.listal.com/viewimage/1628039	

Obrázok 10: Matka.....	27
www.wall.alphacoders.com .[online]. Dostupné z: <i>http://wall.alphacoders.com/big.php?i=342164</i>	
Obrázok 11: Použitý materiál.....	32
Obrázok12, 13,14: Zdeformované vzorky usne poliate benzínom, liehom a acetónom....	33
Obrázok 15: Hydroxid sodný aplikovaný v rôznej koncentrácii roztoku na useň.....	34
Obrázok 16,17: Pôsobenie kyseliny na materiál krátko po aplikácii a po 2 týždňoch.....	34
Obrázok 18: Moodboard číslo 1.....	35
Obrázok 19: Moodboard číslo 2.....	35
Obrázok 20: Vývoj strihového riešenia derby	36
Obrázok21: Výsledný návrh.....	37
Obrázok 22: Kopyto použité pri realizácii.....	38
Obrázok 23, 24, 25, 26: Návrhy na odev.....	41
Obrázok 27: Strih vybraného návrhu.....	41

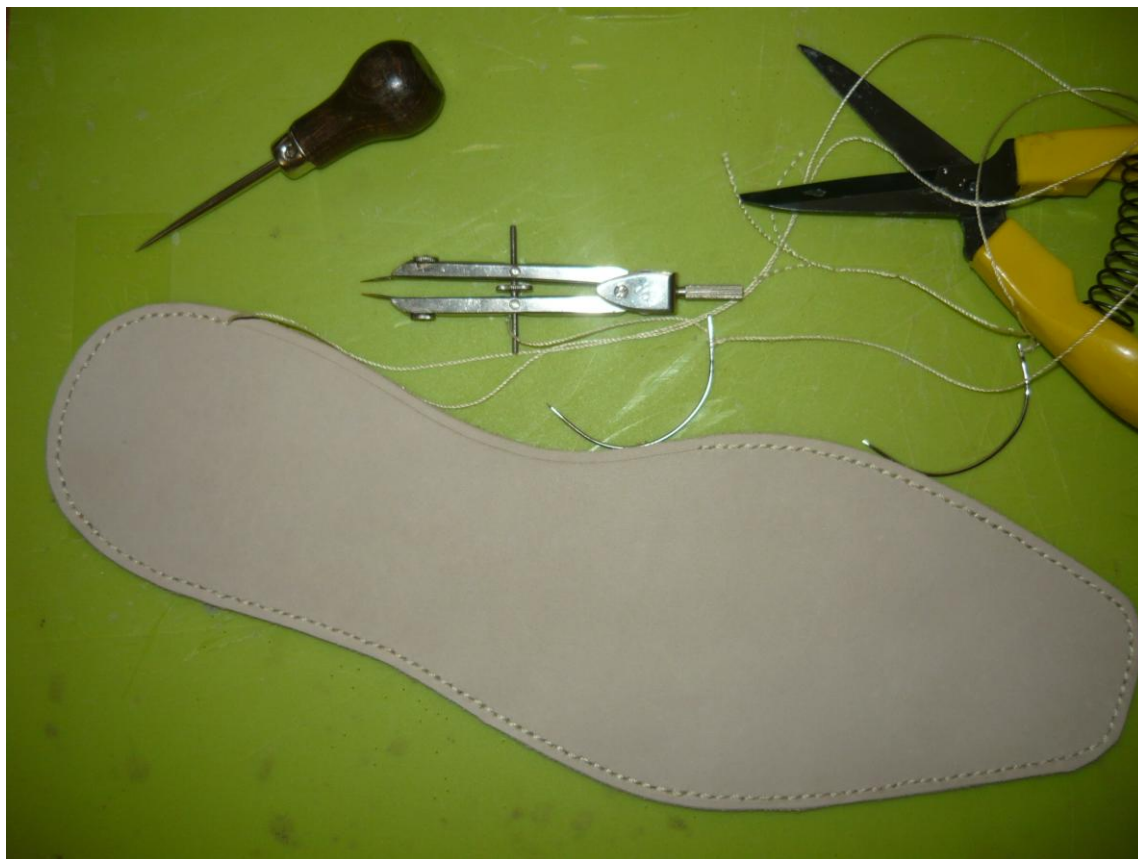
ZOZNAM PRÍLOH:

PRÍLOHA P I:	DREVO
	RUČNÉ ŠITIE
	ZÁKLADNÝ MODEL
	VÝVOJOVÁ FÁZA

DREVO

RUČNÉ ŠITIE

ZÁKLADNÝ MODEL

VÝVOJOVÁ FÁZA

